

- ☒ สำนักปลัด
☐ กองคลัง
☐ กองช่าง

อันที่สี่

ที่ สก ๐๐๒๓.๑/ว ๑๕๖๖

๕ มี.ค. ๖๒

ศาลากลางจังหวัดสุราษฎร์ธานี

ถนนดอนนก อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี

สก ๘๔๐๐๐

องค์การบริหารส่วนตำบลตะเคียนทอง
เลขที่รับ ๕๖๐
วันที่ ๕ มี.ค. ๖๒
เวลา ๑๐-๕๐๙

๕ มีนาคม ๒๕๖๒

เรื่อง หลักราชการ ๑๐ ประการ

เรียน นายอำเภอ ทุกอำเภอ นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานี นายกเทศมนตรีนคร
และนายกเทศมนตรีเมือง ทุกแห่ง

สิ่งที่ส่งมาด้วย สำเนาหนังสือกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ด่วนที่สุด ที่ มท ๐๘๐๒.๕/ว ๕๖๙
ลงวันที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

ด้วยจังหวัดสุราษฎร์ธานีได้รับแจ้งจากกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นว่า กระทรวงมหาดไทยได้จัดพิธีลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือการบูรณาการการสร้างการรับรู้สู่ชุมชนระหว่าง กระทรวงมหาดไทยและหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง ในวันจันทร์ที่ ๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒ ณ ตึกสันติไมตรี (หลังนอก) ทำเนียบรัฐบาล โดยนายกรัฐมนตรี (พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา) ได้ให้เกียรติเป็นประธานในพิธีและ แสดงปาฐกถาพิเศษ เรื่อง การสร้างการรับรู้สู่ชุมชนอย่างยั่งยืน ในการนี้ นายกรัฐมนตรี (พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา) ได้แนะนำให้ข้าราชการและประชาชนทั่วไปไปอ่านนำหลักราชการ ๑๐ ประการ ในพระราชบัญญัติ เรื่อง “หลักราชการ” ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ ไปเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานและการดำเนินชีวิต เพื่อประโยชน์ต่อตนเองและประเทศชาติ โดยหลักราชการ ๑๐ ประการ ประกอบด้วย ๑. ความสามารถ ๒. ความเพียร ๓. ความไหวพริบ ๔. ความรู้เท่าถึงการณ ๕. ความซื่อตรงต่อหน้าที่ ๖. ความซื่อตรงต่อคนทั่วไป ๗. ความรู้จักนียคน ๘. ความรู้จักผ่อนผัน ๙. ความมีหลักฐาน ๑๐. ความจงรักภักดี ทั้งนี้ นายกรัฐมนตรี (พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา) ได้เน้นย้ำว่าพระราชบัญญัติ เรื่อง “หลักราชการ” ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ มุ่งเน้นให้สติผู้ที่มีวิชาความรู้หรือการศึกษาสูงกว่า ควรต้องมีคุณวิเศษหรือคุณธรรมความ ดีงามทั้ง ๑๐ ประการ ดังกล่าวประกอบด้วยกัน ในการนี้ จึงขอให้บุคลากรในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการปกครอง ท้องถิ่นจังหวัดและบุคลากรในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ศึกษาเรียนรู้พระราชบัญญัติ เรื่อง “หลักราชการ” ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ และน้อมนำไปประยุกต์ใช้จริง ในชีวิตให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและประเทศชาติสืบต่อไป รายละเอียดปรากฏตามสำเนาหนังสือที่ส่งมาพร้อมนี้

จึงเรียนมาเพื่อทราบและดำเนินการต่อไป สำหรับอำเภอขอให้แจ้งเทศบาลตำบลและ องค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่ด้วย

ณ ๒๓ ม.ค. ๖๒

- จังหวัดสุราษฎร์ธานี ๒๓ ม.ค. ๖๒
- เห็นควรพิจารณาดำเนินการ

๕ มี.ค. ๖๒

ขอแสดงความนับถือ

(นายสุทธิพงษ์ คล้ายอุดม)

รองผู้ว่าราชการจังหวัดสุราษฎร์ธานี ปฏิบัติราชการแทน

ผู้ว่าราชการจังหวัดสุราษฎร์ธานี

สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัด

ฝ่ายบริหารทั่วไป

โทร/โทรสาร ๐-๗๗๒๗-๒๒๑๘ (มท) ๖๕๕๓๖

(นายสุวิทย์ ตรีรัตน์)

หัวหน้าสำนักปลัด

(นายกิตติศักดิ์ สุวรรณจันทร์)

ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลตะเคียนทอง

(นายวิระวิทย์ สุทธิกุล)

นายกองค์การบริหารส่วนตำบลตะเคียนทอง

๕ มี.ค. ๖๒

ด่วนที่สุด

ที่ มท ๐๘๐๖.๕/ว ๕๖๙

147
ศาลากลางจังหวัดสุราษฎร์ธานี
เลขที่รับ 04795
วันที่ 13 ก.พ. 2562

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น

ถนนศรีสุราษฎร์ เขตเทศบาลนคร ๓๐๓๐๐
จังหวัดสุราษฎร์ธานี

๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

ห้องรอง ผวจ.สุ. เลขที่ ๑๐๑
วันที่ 15 ก.พ. 2562

รับเมื่อ 28 ก.พ. 2562

เรื่อง หลักราชการ ๑๐ ประการ

เรียน ผู้ว่าราชการจังหวัด ทุกจังหวัด

อ้างถึง หนังสือกระทรวงมหาดไทย ด่วนที่สุด ที่ มท ๐๒๑๑๖/ว ๘๘๘ ลงวันที่ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

ตามที่กระทรวงมหาดไทยได้จัดพิธีลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือการบูรณาการการสร้างรับรู้สู่ชุมชนระหว่างกระทรวงมหาดไทยและหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง ในวันจันทร์ที่ ๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒ ณ ดิ깅สันติไมตรี (หลังนอก) ทำเนียบรัฐบาล โดยนายกรัฐมนตรี (พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา) ได้ให้เกียรติเป็นประธานในพิธีและแสดงปาฐกถาพิเศษ เรื่อง การสร้างการรับรู้สู่ชุมชนอย่างยั่งยืน ในการนี้ นายกรัฐมนตรี (พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา) ได้แนะนำให้ข้าราชการและประชาชนทั่วไปน้อมนำหลักราชการ ๑๐ ประการในพระราชบัญญัติ เรื่อง "หลักราชการ" ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ ไปเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานและการดำเนินชีวิต เพื่อประโยชน์ต่อตนเองและประเทศชาติ โดยหลักราชการ ๑๐ ประการ ประกอบด้วย ๑. ความสามารถ ๒. ความเพียร ๓. ความไหวพริบ ๔. ความรู้เท่าถึงการณ ๕. ความซื่อตรงต่อหน้าที่ ๖. ความซื่อตรงต่อคนทั่วไป ๗. ความรู้จักนียคน ๘. ความรู้จักผ่อนผัน ๙. ความมีหลักฐาน ๑๐. ความจงรักภักดี ทั้งนี้ นายกรัฐมนตรี (พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา) ได้เน้นย้ำว่า พระราชบัญญัติ เรื่อง "หลักราชการ" ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ มุ่งเน้นให้สติผู้ที่มีวิชาความรู้หรือการศึกษาสูงว่า ควรต้องมีคุณวิเศษหรือคุณธรรมความดีงามทั้ง ๑๐ ประการดังกล่าวประกอบด้วยกัน จึงจะทำให้เจริญก้าวหน้าและเติบโตได้อย่างสมบูรณ์ พร้อมทั้งแนะนำให้ทุกคนไปศึกษาเรียนรู้ได้จากทั้งหนังสือที่เป็นรูปเล่มและหนังสือออนไลน์ และนำไปประยุกต์ใช้จริงในชีวิต นั้น

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจึงขอให้จังหวัดแจ้งให้บุคลากรในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดและบุคลากรในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ศึกษาเรียนรู้พระราชบัญญัติ เรื่อง "หลักราชการ" ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ และน้อมนำไปประยุกต์ใช้จริงในชีวิต ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและประเทศชาติสืบต่อไป ทั้งนี้ สามารถดาวน์โหลดพระราชบัญญัติ เรื่อง "หลักราชการ" ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ ได้ตาม QR Code แนบท้าย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(นายสุทธิพงษ์ จุลเจริญ)

อธิบดีกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น

กองการเจ้าหน้าที่

กลุ่มงานวินัย

โทร. ๐-๒๒๕๑-๕๐๐๐ ต่อ ๑๒๐๖

โทรสาร ๐-๒๒๕๓-๖๖๓๗

ผู้ประสานงาน นายป นพนันท์ เรืองจันทร์ โทร. ๐๘-๔๖๖๘-๐๐๒๗

คณะครูผู้จัดทำฯ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
พิมพ์เผยแพร่เนื่องในโอกาสครบรอบ ๕๐ ปี
ของการสถาปนา "คณะครุศาสตร์" ในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
๑๒ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๕๐
/ สืบค้นจากเอกสารของคณะครุศาสตร์
/ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
พระผู้ทรงสถาปนามหาวิทยาลัย

คำปรารภ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นสถาบันอุดมศึกษาแห่งแรกของไทย
มีกำเนิดขึ้นด้วยพระมหากรุณาธิคุณอันเกล้าฯล้นเกล้าฯของพระบาทสมเด็จพระ
จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระปิยมหาราช และพระบาทสมเด็จพระ
มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า อาศัยรากฐานที่ได้ทรง
วางแนวทางไว้แล้วด้วยดี คอปรทั้งพระมหากรุณาธิคุณนานัปการ มหาวิทยาลัย
ได้มีความยั่งยืน วัฒนาผาสุกมากระทั่งปัจจุบัน

เนื่องในปีพุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นปีครบรอบ ๕๐ ปี ของการสถาปนา
“จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย” และครบรอบ ๕๐ ปี ของการสถาปนา “คณะ
เศรษฐศาสตร์” ในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย จึงจัดพิมพ์บทพระราชนิพนธ์ เรื่อง “หลักราชการ” ที่พระบาท
สมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว พระผู้ทรงสถาปนาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ทรงพระราชนิพนธ์พระราชทานแก่ข้าราชการในการพระราชพิธีตรุษสงกรานต์
เมื่อปีพุทธศักราช ๒๔๕๗ เพื่อเผยแพร่ให้ข้าราชการ และประชาชนทั่วไป
ได้นำเป็นแนวทางปฏิบัติ อันจะยังประโยชน์ต่อตนเองและประเทศชาติ

คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ขอขอบคุณมูลนิธิพระบรม
ราชานุสรณ์ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ในพระบรมราชูปถัมภ์
ที่อนุญาตให้จัดพิมพ์ ทั้งนี้โดยอาศัยต้นฉบับหนังสือฉบับที่ทรงพระราชนิพนธ์
และพิมพ์พระราชทานแก่ข้าราชการในการพระราชพิธีตรุษสงกรานต์ เมื่อ
ปีพุทธศักราช ๒๔๕๗ ซึ่งเก็บรักษาอยู่ในห้องสมุดกรมพระจันทบุรีนฤนาถ
สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นต้นแบบ และขอขอบคุณ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ กรอบกุล พงกษะวัน ที่สนับสนุนค่าจัดพิมพ์

รองศาสตราจารย์ ดร. พงกษะวัน พงกษะวัน
คณบดีคณะเศรษฐศาสตร์
๑๐ กรกฎาคม ๒๕๕๐

มูลนิธิพระบรมราชานุสรณ์ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
ในพระบรมราชูปถัมภ์

พระตำหนักสวนจิตรลดา กรุงเทพมหานคร ๑๐๑๐๐
โทรศัพท์ ๒๖๒๔๔๔๔๔, ๒๐๑๔๔๔๔
FAX : ๒๖๒๑๔๔๔๔

ที่ ๓๕/ ๒๕๕๐

๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๐

เรื่อง, อนุญาตให้พิมพ์พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

เรื่อง, รองศาสตราจารย์ ดร. พงษ์ศักดิ์ ศรีบริรักษ์พิทักษ์ คณะศึกษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อ้างถึง, หนังสือที่ ศธ ๐๕๐๒.๖/๒๒๕๕ ลงวันที่ ๒๓ กรกฎาคม ๒๕๕๐

ความตามหนังสือที่อ้างถึง ท่านได้ขออนุญาตจัดพิมพ์หนังสือ "หลักการการ" ซึ่งเป็นพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เพื่อเฉลิมฉลองในวาระครบรอบ ๕๐ ปี แห่งการก่อตั้งคณะราษฎร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อนำไปเผยแพร่ต่อไป ความตามที่ทราบแล้วนั้น

มูลนิธิพระบรมราชานุสรณ์พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ในพระบรมราชูปถัมภ์
ยินดีอนุญาตให้พิมพ์พระราชนิพนธ์ดังกล่าวได้ตามที่ขออนุเคราะห์

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

ขอแสดงความนับถือ

(ท่านผู้หญิงบุตรี วีระไวทยะ)

รองอธิการบดีกรรมการ ปฏิบัติงานแทนประธานกรรมการ
มูลนิธิพระบรมราชานุสรณ์ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
ในพระบรมราชูปถัมภ์

หนังสือหลักการ
พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
ทรงพระราชนิพนธ์
แต่พิมพ์พระราชทาน แจกข้าราชการ
ในการพระราชพิธีตะวาระสงกรานต์

พระพุทธศักราช ๒๔๕๗

โรงพิมพ์วังเดิม กรุงเทพฯ

หนังสือ หลักราชการ
พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
ทรงพระราชนิพนธ์ แลพิมพ์พระราชทานแจก
ข้าราชการ ในการพระราชพิธีตรุษสงกรานต์
พระพุทธศักราช ๒๔๕๗*

ในสมัยปัจจุบันนี้ ใคร ๆ ก็ย่อมทราบอยู่แล้วว่า การศึกษาจำเป็นขึ้น
มากกว่าในเวลาดีก่อน ๆ นี้เป็นอันมาก และมีคำหับคำราสำหรับสอนศิลาปะ
และศึกษาแทบทุกอย่าง เหตุนี้จึงทำให้คนบางจำพวกหลงไปว่า “รู้อะไรก็
ไม่รู้วิชา” และด้วยความหลงอันนี้จึงเสยทำให้หลงเสยนึกค่อไปว่า ไม่ว่าจะ
ทำการในหน้าที่ใด ๆ ข้อสำคัญมีอยู่อย่างเดียวแต่เพียงจะพยายามให้ได้กระเด็น
มาก ๆ ทุกคราวที่สอบไล่ในโรงเรียน และให้ได้ประกาศนียบัตรหลาย ๆ ใบ
แล้วพอออกจากโรงเรียนก็แผ่นดินจะไม่ต้องพยายามทำอะไรอีกต่อไป ทั้งลาภ
ทั้งยศ ทั้งทรัพย์ จักจะต้องหลั่งมาไหลมาที่เดียว

บุคคลจำพวกที่คิดเห็นว่าวิชาเป็นแกว่สรรพคณิกเช่นนี้ เมื่อเข้าทำการ
แล้วก็ว่ามันไม่ได้รับตำแหน่งอันสูงเพียงพอกแก่ที่ตนก็ราคารของตนไว้ และลาภ
ยศ ทรัพย์ที่สั่งให้ลงมาไม่ทันใจ ก็ยังเกิดความหุลากใจ แล้วก็ยังเกิดความไม่
พอใจ เมื่อไม่พอใจแล้วก็ยังเกิดความอุมยา เมื่อเกิดความอุมยาขึ้นแล้วก็หมก
การมดุ้ง

* วัตถุประสงค์ภายในการพิมพ์ครั้งนี้รักษาตามต้นฉบับที่ตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๗

“แท้จริงบุคคลจำพวกนี้ลึมนึก หรือไม่เคยนึกที่เรียกว่า มีสุภาสิตโบราณ ท่านได้กล่าวไว้แล้วว่า “วิชาท่วมหัวเอาตัวไม่รอด” คำที่ท่านกล่าวไว้เช่นนี้ ควรที่จะหาคำนี้มาตั้งไว้ว่า ท่านมุ่งความว่าอะไร? ท่านย่อมมุ่งความว่า วิชา นั้นเปรียบเหมือนเครื่องแต่งตัว ซึ่งใครมีทุนแล้วก็จะหาแต่งให้เท่ากัน แต่ ถึงแม้ว่าจะมุ่งทางหนังสือหน้าใต้อาจารย์ของ ถ้าแม้ว่าไม่งานเขาก็ไม่เดือดร้อน เป็นตัวอริเยาเยาแป๊ะๆ ถ้าคนเราต้องการแต่วิชาอย่างเดียวเป็นเครื่องนำไปสู่ ความสำเร็จใหญ่ ป่านนี้พวกครูบาอาจารย์ทุกคนคงต้องเป็นคนใหญ่คนโตไป ด้วยกันหมดแล้ว แต่แท้จริงศิษย์ที่คิดว่าครูมีถมไป ซึ่งถ้าจะว่าไปแล้วไม่ควรที่จะ เปรียบไปก็ได้ เพราะครูเป็นผู้สอนวิชาให้แก่มิใช่ เหตุใดศิษย์จึงจะวิ่งไปคิดว่าครู มีค่า ถ้าของใครๆ ของครูสอนนี้ให้ที่หันอจะเห็นได้ว่า ไม่ใช่เพราะวิชาอย่างเดียว เสียแล้ว ต้องมีคุณสมบัติอื่นประกอบด้วยอีก คุณพิเศษเหล่านี้ จะขอพรรณนา แห่งพอเป็นสังเขป ดังต่อไปนี้

๑. ความสามารถ

คำว่าสามารถนั้น มีบางคนก็เข้าใจกว้าง ๆ บางคนก็เข้าใจแคบ ๆ อย่างที่แคบคือใครทำการได้ดีเต็มตามวิชาที่ได้เรียนรู้อยู่แล้ว ก็เรียกว่าเป็นคน ที่มีความสามารถเสียแล้ว แต่แท้จริงควรจะใช้คำว่าชำนาญจะเหมาะสมกว่า เปรียบเหมือนช่างไม้ ช่างเหล็ก หรือช่างอะไร ๆ ที่ทำงานดี ๆ ก็หากกล่าวไม่ ว่าเขาสามารถ มีถนัดถนัดแต่ว่ามีฝีมือ และผู้ที่ชำนาญเก่ง ๆ ก็หากกล่าวไม่ ว่า เขาสามารถ กล่าวแต่ว่าเขาชำนาญ แต่ที่ผู้ที่ได้รับรู้วิทยาการอย่างใด อย่าง ๑ แล้ว และใช้ความรู้นั้นโดยอาการอื่นซ้ำของ มักกล่าวกันว่าเขาสามารถ ซึ่งเป็นการส่งเสริมเกินกว่าที่ควรไปโดยแท้ อันที่จริงผู้ที่ได้เรียนการช่างไม้จน ทำการไม่ว่าที่ของเขาได้ทุกสถานแล้ว ไม่เสมอไปกว่าผู้ที่ได้เรียนกฎหมายจน

จากความได้ดั่งนั้นเลย เปรียบเทียบงานการคนละอย่างเท่านั้น แต่ถ้าจะแปลคำ
 สามารถให้กว้างออกไป ต้องแปลว่าสิ่งซึ่งกระทำไห้ความเปนใหญ่มีมาแต่ผู้ที่มี
 อยู่ และจะแปลให้ดีกว่านี้ก็ยาก เพราะความสามารถเปนสิ่งซึ่งมีได้อยู่ในคำหับ
 คำราอันใด และจะสอนให้แก้กันก็หาได้ไม่ ย่อมจะแปลสิ่งซึ่งบังเกิดขึ้นในตัว
 บุคคลเอง หาไว้เพาะขึ้นโดยหาคะเนนมาก ๆ ในเวลาสอบไล่ในโรงเรียน หรือ
 โดยได้ประกาศนียบัตรหลาย ๆ ใบก็หาได้ การแปลคำว่าสามารถแค่นี้
 แหะ ทำให้เปนเครื่องบำรุงความโหม้นิสแห่งบุคคลบางจำพวกเปนอันมาก
 คำว่าสามารถควรจะแปลเสียให้กว้างทีเดียว่า "อาจจะทำการงานให้เปนผล
 สำเร็จได้ดียิ่งกว่าผู้ที่มีโอกาสเท่า ๆ กัน" เช่น ถ้าว่าคน ๒ คน ได้เรียนหนังสือ
 โรงเรียนเดียวกัน สอบไล่ได้ปาน ๆ กัน ได้ไปยุโรปด้วยกัน เรียนเท่า ๆ กันอีก
 และกลับพร้อมกัน เข้ารับราชการพร้อมกันในหน้าที่คล้าย ๆ กัน แต่ครั้งเมื่อ
 ทำงานแล้ว คน ๑ รู้จักใช้วิชาของตนให้เหมาะแก่ภาระและสมเหตุสมผล
 อีกคน ๑ ต้องคอยให้นายชี้หนทางให้ทำตอนจึงทำ เช่นนี้นับว่าคนที่ ๑ เปนผู้
 มีความสามารถมากกว่าคนที่ ๒

ความสามารถนั้นแหละเปนสิ่งซึ่งต้องการสำหรับคนที่จะใช้เปนผู้บังคับ
 บัญชาคน ไม่จำในหน้าที่ฝ่ายทหารหรือพลเรือน และเมื่อผู้ใหญ่เราจะเลือกหา
 ผู้บังคับบัญชาคน เขาย่อมจะฟังเสียงดูความสามารถมากกว่าดูภูมิวิชา (ถ้า
 เขาศึกษาถูก) แต่ผู้ใหญ่ที่หลงไปฟังเสียงแต่ภูมิวิชาเท่านั้นก็มี ซึ่งไม่ช้าก็ค้อง
 รู้ดีกว่าก็คิด เพราะผู้ที่มีวิชาแต่ไม่รู้จักใช้วิชานั้นให้เปนประโยชน์จริง ๆ
 ได้แล้ว ก็ไม่ผิดอะไรกับวานรซึ่งถือแก้วไว้ในมือแต่จะรู้ราคาแห่งแก้วนั้นก็หา
 ไม่ได้

ดังนั้นก็เปนอันสรุปความได้แล้วว่า ความสามารถเป็นลักษณะอัน ๑ แห่ง
 ผู้บังคับบัญชาคน

๒๖. ความเพียร

ความเพียรเป็นคุณวิเศษ ซึ่งนักปราชญ์โบราณท่านสรรเสริญกันนัก จึงมีพุทธศาสนิกปราชญ์กล่าวว่า “ความเพียรเป็นเครื่องพาคนข้ามพ้นความทุกข์” แต่ผู้มีวิชาสมัยใหม่นี้ก็ไม่รู้สึกคุณวิเศษแห่งความเพียรชักรเหมือนกัน เพราะเหตุที่มีความเชื่อมั่นเสียแล้วว่าวิชาอาจจะพาคนไปถึงไหน ๆ ก็ได้ จึงไม่รู้สึกความจำเป็นที่จะต้องใช้ความเพียร โดยมากก็นักจะกล่าวหาว่า “ความเพียรเราใช้ไปแล้ว เราจึงไม่มีวิชาความรู้ได้ดังป่านนี้ ถ้าเราไม่ได้มีความเพียรมาแล้ว เรามีซึ่งคงเป็นคนไม่อยู่อย่างเดิมๆ?” คำที่กล่าวเช่นนั้น เมื่อฟังดูเป็น ๆ และ ไม่ไร้ตรองดูให้ดี บางทีก็หลงเห็นตามไปด้วย แต่แท้จริงที่กล่าวเช่นนั้นหาถูกไม่ การที่เรียนวิชานั้นเพราะอุทิศสหพยายามโดยเฉพาะชั่วแค้น ๑ ค่างหากก็่อสู้ฝึกฝนทนลำบากเข็ดข ๑ พื่อให้สอบได้ได้คะแนนสูง ๆ เพื่อหวังจะได้หาความมีสุ่ในทางภิชรบ้านเท่านั้น ซึ่งจะเรียกว่าเพียรจริงไม่ได้ การวิ่งทางไกลได้เพียง ๑๐๐ เมตรกับการวิ่งทางไกลถึงกิโลเมตรขึ้นไป นักแข่งกีฬาเขาถือจ่งฝึกกันอย่างไร ความอุทิศสหเรียนจนเพียงพอได้สอบได้ได้กับการเพียรต่อไป -แม้เมื่อออกจากโรงเรียนแล้วก็มีคกันจนนั้น.

คำว่าเพียรแปลว่า “กล้าหาญไม่ย่อท้อต่อความยากและยากนั้นเพื่อจะข้ามความชักรซึ่งให้จ่งได้ โดยใช้ความอุทิศสหวิริยภาพมิได้ลดหย่อน”

เมื่อแปลคำว่าเพียรเช่นนี้แล้ว ก็จะแเห็นได้เสียแล้วว่า การเพียรไม่ได้เกี่ยวข้องกับการมีวิชามากหรือน้อย และคนที่ไม่มีวิชาเลยก็อาจที่จะเป็นคนเพียรได้ และถ้าเป็นคนเพียรแล้ว บางทีก็อาจที่จะได้เปรียบผู้ที่มีวิชาแต่ขาดความเพียรนี้ได้แน่นอนแท้

ความจริงมีอยู่เช่นนี้ แต่ผู้ที่คิดาคาคนว่าเป็นคนมีวิชามักจะล้นค่านึงถึงชักรนี้ จึงไม่เข้าใจว่าเหตุใดผู้ที่มิใช่าน้อยกว่าคนจึงกลับได้คามากกว่า และล้นนักไปว่าวิชานั้นจะเป็นสมบัติโดยจำเพาะบุคคลผู้ ๑ ผู้ใดหรือหมู่ ๑ หมู่ใด

พูดนั้นก็หาไม่ได้ วิชาความรู้ย่อมแบ่งของกตต่างสำหรับโลก เป็นทรัพย์สินอันไม่มี
 เติสาสิ้นสุด และไม่มีผู้ใดในโลกนี้จะกล่าวได้โดยว่าเรียนวิชาจนหมดแล้ว ผู้ที่
 เป็นนักปราชญ์แท้จริง ไม่ว่าจะบนพนาชาติใดภาษาใด ย่อมจะรู้สึกอยู่ว่าคนเรา
 ยิ่งเรียนรู้มากขึ้นก็ยิ่งจะตระหนักรู้แจ่มแจ้งขึ้นทุกทีว่าความรู้ของตนเองนั้นมันน้อย
 ปานใด แต่ตรงกันข้ามผู้ที่โง่เขลาภูมิความรู้ของตนอยู่เสมอ โดยเข้าใจว่าตน
 เป็นผู้มีความรู้สูงนั้นแหละ เป็นคนโง่โดยแท้ จึงไม่เข้าใจความจริงอย่างเช่นที่
 นักปราชญ์เขาเข้าใจกัน และหาใครจะความเข้าใจผิดอันนั้นเองจึงมิได้ชวนขาย
 สิบไป และด้วยเหตุนี้เองผู้ที่เขามีความรู้ เป็นแค่ทั้งความเพียรให้สม่ำเสมอไป
 จึงมักเกินทันและแข่งขันหน้าผู้มีความรู้ทั่วทั่วเขาตัวไม่รอก

อนึ่งผู้ที่แสดงตนเป็นเพียรแล้ว ก็เหมือนแสดงให้ปรากฏว่า ถ้าแม่ได้รับ
 มอบให้กระทำการในหน้าที่ใด ก็คงจะใช้คุณสมบัติวิริยภาพโดยสม่ำเสมอ เพื่อทำ
 กิจการนั้น ๆ ให้บรรลุถึงซึ่งความสำเร็จด้วยดีจึงได้ ทั้งนี้เมื่อผู้ใหญ่จะเลือกหา
 คนใช้ในด้านผู้บังคับบัญชาคน จึงพึงเล็งหากคนเพียรมากกว่าคนที่มิแต่
 วิชาแต่เพียงความฉลาดความรอบคอบนั้นขอคนมิได้

๓. ความไหวพริบ

ความไหวพริบเป็นลักษณะอีกอย่าง ๑ ซึ่งต้องการสำหรับบุคคลที่จะใช้ใ
 นำที่บังคับบัญชา

ความไหวพริบเป็นสิ่งซึ่งบังเกิดมีขึ้นในนิสัยแห่งบุคคลเอง จะหาคำหับ
 คำราโถสำหรับเรียนรู้ก็หาไม่ได้ และยากที่จะสอนกันได้ จะได้ก็แต่เพียงแนะนำ
 หนทางให้ฝึกฝนตนเองขึ้นเท่านั้น แต่ถ้าไม่มีพื้นเดิมอยู่แล้ว ก็จะแนะนำก็หา
 เป็นผลดีจริงไม่

ความไหวพริบแปลว่า “รู้จักสังเกตเห็นโดยไม่ต้องมีใครเตือน ว่าเมื่อมี
 เหตุเช่นนั้น ๆ จะต้องปฏิบัติการอย่างนั้น ๆ เพื่อให้บังเกิดผลดีที่สุดแก่กิจการ
 ทั่วไป และรีบทำการขึ้นเห็นควรนั้นโดยฉับพลันทันที”

“ความไหวพริบนั่น จะแปลเพราะมีวิธามากน้อยี่หามีได้ เหตุนี้ผู้ที่มิ
 วิธามากแต่บกพร่องในความไหวพริบแล้ว บางทีก็ผู้คนที่วิธาน้อยกว่าแต่มี
 ความไหวพริบมากกว่าหาได้ไม่ คือถ้ามีเหตุซึ่งจำเป็นจะต้องทำการโดยทันที
 ทันทีนั้น จะมีเวลาผัดกันคำหับตำราอะไรที่ไหน ต้องรีบปฏิบัติการไปให้ทัน
 ช่วงที่จึงจะไม่เสียการ

ผู้ที่จะใช้เป็นผู้บังคับบัญชาคน เหมือนเป็นผู้ที่องค์กษัตริย์คนมาก ๆ ก็อย่า
 เอาตัวรอดแต่โดยลำพังหาได้ไม่ ต้องพาคนโน้นบังคับบัญชาของคนรอดพ้นไปได้
 ด้วย และถ้าจะต้องใช้ความลึกซึ้งนี้ โดยปัจจุบันทันด่วนด้วยบ่อย ๆ เหตุนี้
 ในการเลือกผู้บังคับบัญชาคนจึงต้องพึงเล็งดูความไหวพริบของบุคคลนั้น
 ด้วย

๔. ความรู้เท่าถึงการ

คำว่า “รู้เท่าไม่ถึงการ” เขามักใช้เป็นคำคติเตือนกันว่าแปลความบกพร่อง
 เพราะฉะนั้นควรจะพิจารณาดูว่า ความรู้เท่าถึงการนั้นแปลว่าอะไร?

แปลว่า “รู้จักปฏิบัติกิจการให้เหมาะสมด้วยประการทั้งปวง” ที่จะแปล
 เช่นนี้ก็ได้ก็ต้องเป็นผู้ที่รู้จักเลือกว่า จะปฏิบัติการอย่างไรจึงจะเหมาะสมแก่เวลา
 และที่ให้สมเหตุสมผลจึงจะเป็นประโยชน์ที่สุด อันความคิดในทางการใด ๆ
 ถึงแม้ว่าจะดีปานใดก็ตาม แต่ถ้าใช้ไม่เหมาะสมแก่เวลา คือทำก่อนที่ถึงเวลาอัน
 ควรหรือภายหลังเวลาอันควร ก็อาจที่จะไม่ได้รับผลดีเท่าที่ควรได้รับ หรือกลับ
 กลายเป็นผลร้ายไปก็ได้ เช่นต่างว่าเราคิดจะนำพลเดินไปทางหาดทรายอัน ๑
 ซึ่งเป็นทางลัดก็ไปถึงที่ซึ่งจะหาชัยแก่ข้าศึกได้ ทั้งนี้ นับว่าเป็นความคิดอันดี
 โดยแท้ แต่ถ้าต่างว่าทางหาดนั้นพอจะมีเวลาที่เดินได้สะดวกแต่ในขณะที่
 น้ำลงแห้งที่เขยวเท่านั้นแหละ แม้เราเดินไปในขณะเมื่อน้ำยังมีทันลงมากพอ
 หรือวิ่งต่อไปจนน้ำกลับขึ้นเสียใหม่อีกแล้ว ก็คงจะไปไม่ได้ หรือได้ก็แต่โดยต้อง

ๆเสียสิ้นการะบ้างทั้งนี้ นับว่าเลือกเวลาไม่เหมาะ เลยทำการซึ่งแท้จริงเป็น
:กว่ามคิดคั้นนั้น ไม่ตอบคไปได้ ส่วนการเลือกที่ให้เหมาะก็คล้าย ๆ กัน เช่นจะ
คิดสร้างบ่อนอย่างแน่นหนาและเต็มไปด้วยหินปูน ๆ ลงในที่ราบเลน บ่อน
ซึ่งแท้จริงเป็นของดีก็จะกลดกลับกลายเป็นของที่ใช้ไม่ได้ไป ดังนี้ เป็นต้น

ความรู้เท่าถึงการนี้ จะมีค่าหวั่นการหรือครูบารอาจารย์สั่งสอนได้ก็หาไม่
อย่างดีที่สุดที่พอจะศึกษาได้ก็แต่โดยอาศัยความอุตสาหพากเพียรจนจำแบบ
อย่างของผู้อื่นซึ่งเราไปปฏิบัติตามแล้วในเวลาและที่คล้ายคลึงกันเท่านั้น แต่ที่
จะวางใจยึดถืออยู่แต่แบบแผนเท่านั้นก็ไม่ได้ เพราะถ้าหากว่าไปประสบ
เหตุการณ์ซึ่งมิได้มีอยู่ในแบบแผนแล้ว ก็จะไม่รู้ที่จะทำอย่างไรเสียอีก จึง
เป็นอันต้องอาศัยความไหวพริบในตัวเองประกอบด้วย จึงจะเป็นผู้รู้เท่าถึง
การอย่างบริบูรณ์

๕. ความซื่อตรงต่อหน้าที่

ข้อนี้เป็นข้อสำคัญสำหรับคนทั่วไปทั้งผู้ใหญ่และผู้เยาว์และจะเป็นผู้สั่งหรือ
ผู้รับคำสั่งก็เหมือนกัน เมื่อเป็นสิ่งสำคัญเช่นนี้แล้ว ก็เป็นที่น่าปลาใจที่สุดที่
คนสมัยมากเข้าใจข้อนี้น้อยเต็มที

ถ้าจะถามว่า ความซื่อตรงต่อหน้าที่แปลว่าอะไร บางทีจะได้รับคำตอบ
ต่าง ๆ กันอย่างน่าอัศจรรย์ทีเดียว บางคนก็อาจจะตอบว่า “ไป ออฟฟิศทุกวัน
ตรงตามเวลา ไม่ขาดและไม่ช้า” ซึ่งก็ต้องยอมรับว่าเป็นอันใช้ได้ส่วน ๑ แต่จะ
ต้องขอถามต่อไปว่า เมื่อไปถึงออฟฟิศแล้วนั้นไปทำอะไร? ถ้าเพียงแค่นั่ง
สูบบุหรี่คุยกับเกลตถึงเรื่องเบ็ดเตล็ดต่าง ๆ มีนินทาของตัวเขาหรือนินทา
คนอื่น เป็นต้น หรืออ่านหนังสือพิมพ์ หรือเขียน “คอรัปชั่นบนเทนซ์” ส่งไปลง
หนังสือพิมพ์คำคนเล่น ทั้งนี้ นับว่าไม่ใช่ซื่อตรงต่อหน้าที่ เพราะที่ออฟฟิศไม่ใช่ที่
สำหรับไปนั่งคุยกับเพื่อนหรือสำหรับคำคนเล่น ที่ออฟฟิศเป็นที่สำหรับทำงาน

การ" และถ้าไปออฟฟิศไม่ได้ทำงานแล้วก็เท่ากับไม่ได้ไป เพราะฉะนั้นถ้าจะยก
เอาการไปออฟฟิศทุกวันเป็นแผนงานแห่งความเชื่อตรงต่อหน้าที่เพียงพอแล้วหาได้ไม่
ก็ต้องประกอบกับไปทำงานเป็นประโยชน์โดยตรงตามหน้าที่ด้วยจึงจะใช้ได้

บางคนก็อาจจะตอบว่า "เชื่อตรงต่อหน้าที่ แปลว่าไม่โกงเงินหลวง" ซึ่ง
นับว่าเป็นคำตอบที่ใช้ได้เหมือนกัน แต่จะรับรองว่าถูกต้องบริบูรณ์ก็ยังไม่ได้อีก
เพราะเป็นแค่เงินจากการฉ้อโกงเท่านั้น จะถือเงินว่าได้ทำการอะไรให้เป็นขึ้น
เป็นอันไม่ได้ แต่ถ้าจะดูจากการเงินจากโกงเป็นความชอบแล้ว ก็จะมีข้อ
ถ้อยคำไปตั้งคำถามว่า การโกงนั้นเป็นของปรกติ? จำจะต้องถ้อยเช่นนั้น จึงจะยก
ความไม่โกงขึ้นเป็นความชอบได้ เพราะการทำ ความชอบ ต้องแปลว่าทำที่
มีปรกติ ถัดมาที่จริงการที่ไม่โกงนั้น เพราะความระมัดระวังบาปหรือกลัวบาป
หรืออย่างต่ำลงไปอีกหน่อย ก็เพราะกลัวผิดกฎต่างหาก เพราะฉะนั้นการที่
รักษาคำของตัวจะเรียกว่าทำความชอบอย่างไร ต้องเรียกแต่ว่าประพฤติเสมอ
ตัวอยู่เท่านั้น

ถ้าจะตอบให้ดีที่สุดควรตอบว่า "ความเชื่อตรงต่อหน้าที่ คือตั้งใจกระทำ
กิจการซึ่งได้รับมอบให้เป็นที่ของทนนั้นโดยซื่อสัตย์สุจริต ให้ความซื่อสัตย์
วิริยภาพเต็มสติกำลังของตน ด้วยความมุ่งหมายให้กิจการนั้น ๆ บรรลุถึงซึ่ง
ความสำเร็จโดยอาการอันงดงามที่สุดที่จะพึงมีหนทางจักไปได้"

ความที่กล่าวมานี้ ฐาก็ไม่ผู้จะเป็นการยากเย็นอันใด แต่ถึงกระนั้นก็ยังมีความ
อยู่บางคนที่ไม่สามารถจะปฏิบัติเช่นนี้ได้ โดยมากมักเป็นเพราะเหตุที่ติรภา
คนแพ่งกว่าที่ผู้อื่นเขาดี เช่น เขามอบให้ถวาคเจติยง ถ้าจะตั้งใจถวาคไปให้ดี
จริง ๆ ก็จะได้ดี แต่นี่หาเป็นเช่นนั้นไม่ กลับเห็นไปเสียว่า ถ้าแม้ได้เลี้ยงชมก็
จะดี แล้วก็เลยไม่คิดหุงสร้างแต่ในการเลี้ยงชมซึ่งมีไชน่าที่ ละทิ้งการถวาค
เจติยง ซึ่งเปนน่าที่ของทนนแท้ ๆ นั้นเสีย คราวนี้ต่างว่าย้ายให้ไปทำหน้าที่เลี้ยง
ชมความปรารถนา พอใจๆ? แปล่าเลย โพลไปคิดถึงการรศค้นไม้ ถ้าเปลี่ยนให้

ไปหาการรื้อค้นไม้ก็ไม่ได้ไปคิดถึงการกวาดกระโถนหรืออะไรที่อะไรไปอีก
บุคคลที่เป็นเช่นนี้เป็นตัวอย่างอันดีแห่งผู้ไม่ซื้อตรงต่อหน้าที่ เผลอของสมองซึ่ง
เอาไปใช้ในสิ่งที่ไม่ใช่กิจของคนเลย ผู้ที่ซื้อตรงต่อหน้าที่แท้จริงแล้ว เมื่อรับ
มอบให้ทำการอะไรก็ต้องตั้งใจทำทำการอันนั้นไปอย่างดีที่สุด ปล่อยให้
เป็นหน้าที่ใหญ่เขาวิจิตรนิยว่าความสามารถจะเหมาะเพียงเท่านั้นหรือจะพอ
ขยับขยับเลื่อนเลื่อนขึ้นทำงานในตำแหน่งที่สูงกว่านั้นขึ้นไป ถ้าผู้ใดประพฤติให้
ซื้อตรงต่อหน้าที่เช่นกล่าวมาแล้วนี้ นับว่าเป็นผู้ควรวางใจให้ทำการในหน้าที่
สำคัญได้ เพราะเชื่อได้ว่าหน้าที่อะไรที่มอบให้ทำคงไม่ละทิ้ง

๖. ความซื้อตรงต่อคนทั่วไป

ข้อนี้เป็นคุณพิเศษสำคัญอื่น ๑ ซึ่งทำให้เป็นที่นิยมแห่งคนทั่วไปเว้นเสีย
แต่คนโง่จึงจะเห็นเป็นคนโง่และคนโง่เห็นเป็นคนโง่สำหรับโง่

คนเราไม่ว่าจะเป็นคนสำคัญปานใด ย่อมต้องอาสารถูกตำหนิผู้อื่นใน
กิจการบางอย่าง จึงมีสุภาษิตโบราณกล่าวไว้ว่า "ปาพังเสีย เรือพังพาย
ฉวยพังปลว เจ้าพังข้าว"

เมื่อความจำเป็นมีอยู่เช่นนี้แล้ว จึงต้องคำนึงดูว่า จะทำอย่างไรจึงจะได้
ใช้กำลังของผู้อื่นนั้นโดยความเต็มใจของเขา?

วิธีที่บุคคลเลือกใช้นั้น ย่อมมีต่าง ๆ กัน แล้วแต่สติของบุคคลและผู้
ที่ควรทำจะอาสารถูกตำหนิ

ถ้าเป็นผู้มีทรัพย์สิน ก็จำหน่ายทรัพย์สินเป็นสินจ้างหรือเป็นสินบนหรือเป็น
เครื่องล่อใจ หรือเป็นของกำนัล สุกแต่แต่ลักษณะแห่งบุคคลที่ต้องการทำ

ถ้าเป็นผู้มีอำนาจ แล้วเป็นคนที่โง่หน่อย ก็ใช้แต่อำนาจและอาณาบังคับ
ผู้อื่นให้ทำตามใจตน แต่ถ้าฉลาดหน่อยก็ใช้ขอ หรือล่อด้วยเบ็ดหนทางให้ได้
บรรลุประโยชน์พิเศษ

๒๑.๒.๒๕๖๔
๐๐๕๐๙

ถ้าเป็นผู้ที่ถือคนว่ามีสติปัญญา ก็ใช้สติปัญญาหลอกลวงโดยอาการต่าง ๆ นี่คือแบบบุคคลดำพวกที่เรียกกันว่า “นักธุรกิจการเมือง” (โปลิติก) ซึ่งมักใช้วาจาและโวหารตวงให้ตายใจ แล้วจึงจะใช้ผู้อื่นเป็นเครื่องมือหรือลงที่สุกที่ “เตี้ย”

ถ้าเป็นผู้ที่น้อย ไม่มีทรัพย์สิน และอ่อนในความสามารถและต้องการกำลังใจช่วยเหลือของผู้ใหญ่ ก็มักใช้วิธีขอพร ซึ่งตามสมัยใหม่ขอใช้เรียกกันว่า “ป.จ.” แต่ซึ่งแท้จริงไม่ตรงศัพท์เลย เพราะการประจบอาจจะกระทำได้โดยความตั้งใจที่อ้อมง ก็ตั้งใจเพียงแต่แสดงความอ่อนน้อมยอมอยู่ในถ้อยคำหรือให้ใช้สรวล เพราะความภักดีจนเข้ากับเจ้า บ่าวกับนาย บุครกับบิดามารดา หรือศิษย์กับครู ดังนี้ จะปรับเอาเป็นความชั่วร้ายอย่างไร เป็นของธรรมดาต่างหาก แต่ส่วนการขอพรนั้น มีความมุ่งหมายชั่วเป็นพื้นอยู่คือรู้แล้วว่าความสามารถของคนย่อมเยาว์ จึงเข้าปากหวานเข้าแทนเพื่อช่วยพาตนไปสู่ที่ซึ่งตนมีอาจจะถึงได้โดยอาศัยความสามารถของตนโดยลำพัง เมื่อความจริงเป็นอย่างนี้แล้ว ผู้ที่ใดก็เพราะขอพรนั้น จะได้ดียิ่งขึ้นอยู่ก็หาไม่ได้ เพราะเมื่อความสามารถไม่พอแก่หน้าที่แล้ว ก็คงจะทำการไปไม่ตลอดจนแน่แท้ ส่วนผู้ที่มักบ่นติเตียนคนขอพรนั้น นางคนก็บ่นเพราะเกลียดชังคนที่ไม่มีข้อจริง ๆ แต่ถ้ากำบนั้นมืออยู่ว่า “เราเองมันสู้เขาไม่ได้ เพราะเราไม่รู้จัก ป.จ.” เช่นนี้ไร้ยางอายเข้าใจได้ทีเดียวว่า บ่นเพราะความอิจฉา และถ้าต้องอิจฉาแล้ว ก็แปลว่าขาดความเชื่อถือในความสามารถของตนเองเสียแล้ว จึงรู้สึกตนว่าแพ้เปรียบคนขอพรซึ่งก็แค่พูดเท่านั้น ที่เป็นอันว่าตนเองก็คงก็แค่พูดเท่านั้นเหมือนกัน และที่แค้นเคืองก็เพราะตนเองไม่มีโอกาสที่จะขอพรได้บ้างเท่านั้น ผู้ที่มีความสามารถจริง เป็นคนที่จริงอย่างบริบูรณ์อยู่แล้ว ไม่ต้องวิตก อย่างไร ๆ ก็คงต้องมีผู้แสดงความดี เพราะฉะนั้นการบ่นอิจฉาอิจฉาพวกขอพรก็ไม่เป็นการจำเป็นอะไรเลย

ที่จริงหนทางที่ดีที่สุดที่จะดำเนินไปเพื่อให้เป็นที่นิยมนั้นทั้งคนทั้งหลายมีอยู่ คือความประพฤติชอบตรงต่อคนทั่วไป รักษาตนให้เป็นคนควรเขาทั้งหลายจะเชื่อถือได้ โดยรักษาจากดัณย์-พุกอะไรเป็นนั้น ไม่เหินหันเปลี่ยนแปลงคำพูดไปเพื่อความสะดวกเฉพาะครั้ง ๑ ถวาย ๑ ไม่คิดเอาเปรียบใครโดยอาทรอื่น เราจะจับแรงไม่ได้ ไม่ยกตนข่มท่าน ไม่หาดีใส่ตัวหาชั่วใส่เขา เมื่อผู้ใดมีไมตรีต่อก็คืออุปแทนด้วยไมตรีโดยสม่ำเสมอ ไม่ใช้ความรักใคร่ไมตรีซึ่งผู้อื่นมีแก่เรานั้นเพื่อเป็นเครื่องประหารเขาเองหรือใครๆ ทั้งสิ้น

ความประพฤติชอบตรงต่อคนทั่วไปเช่นนี้ ปราชญ์ทุกชาติทุกภาษาย่อมยกย่องว่าเป็นคุณวิเศษอัน ๑ ซึ่งแปลลักษณะแห่งผู้เป็นใหญ่แท้จริง และถึงผู้ที่ยังอยู่ในตำแหน่งผู้น้อย ถ้าประพฤติได้เช่นนี้ก็ย่อมจะเป็นศรีแก่คน ทำให้คนนิยมรักใคร่และให้ผู้อย่างใหญ่เมตตากรุณาเป็นอันมากเหมือนกัน

๗. ความรู้จักนิตยคน

ผู้นี้เป็นของสำคัญสำหรับผู้ที่มินำที่จะต้องปฏิบัติกิจการติดต่อกับผู้อื่น ไม่ว่าจะเป็นผู้ใหญ่หรือผู้น้อย

ถ้าเป็นผู้ใหญ่ เป็นนាំที่จะต้องศึกษาและสังเกตให้รู้นิสัยของผู้ใหญ่ซึ่งเป็นผู้ยังกับบัญชาของตน ต้องรู้ว่าคุณความดีความเห็นเป็นอย่างไร ชอบทำการงานอย่างไร ชอบหรือชิงอะไร เมื่อทราบแล้วก็อาจที่จะวางความประพฤติและทางการงานของตนให้ต้องตามอัธยาศัยของผู้ใหญ่นั้นได้ ที่แนะนำเช่นนี้ไม่ใช่แปลว่าให้สอพลอ เป็นแต่ให้ผู้นั้นให้เป็นการสะดวกที่สุดแก่การเท่านั้น การที่สอพลอนั้นไม่จำเป็นเลย แต่การที่จะอวดดีกระด้างกระเดื่องเพื่อแสดงความฉลาดหรือสามารถของตนเองก็ไม่จำเป็นเหมือนกัน และหาใช้หนทางที่ปราชญ์สรรเสริญไม่ ตรงกันข้ามปราชญ์ย่อมสรรเสริญผู้ที่รู้จักเจียมตัว จึงได้รู้จักเขา "มีทว" เข้าไว้เป็นธรรมอัน ๑ ในธรรมทั้ง ๑๐ ซึ่งพระเจ้า

แต่ฉันคิดว่าคงต้องทรงปฏิบัติเป็นนิตย ผู้ที่รู้จักตนเองนั้นย่อมเป็นที่รักใคร่และ
เมตตาแห่งผู้ใหญ่ และถ้าประพฤติตนเป็นคนอ่อนน้อมอยู่โดยปรกติแล้ว ถึงว่า
จะพูดจาหักท้าวหักท้วงผู้ใหญ่นางในทางที่ถูก ผู้ใหญ่ก็โกรธไม่ได้เลย

ถ้าตนเป็นผู้ใหญ่ มีหน้าที่เป็นผู้บังคับบัญชาคนมาก ๆ การรู้จักนิสัยคนก็
ยิ่งเป็นการจำเป็นยิ่งขึ้น เพราะคนเราไม่ใช่ฝูงแพะฝูงแกะ ซึ่งจะกั้นไปให้โดย
ใช้วิธี “สุบ ๆ” หรือเอาไม้ไผ่ตี บางคนก็ชอบหัว บางคนก็ชอบปลอบ เพราะฉะนั้น
จะใช้แต่อย่างใดอย่างหนึ่งหรืออย่างเดียวยากได้ไม่

นิสัยของคนต่างชาติก็มีต่างกัน เพราะฉะนั้นจะใช้บังคับบัญชาด้วย
แบบแผนอย่างเดียวกันทั้งหมดหาเหมาะไม่ คนสมัยใหม่มักหลงในข้อนี้อยู่เป็น
อันมาก และมักพอใจเอาแบบอย่างของต่างประเทศมาใช้ในการบังคับบัญชา
คนไทย ตามที่แปลมาแล้วและยังแปลอยู่เป็นอันมาก ข้างฝ่ายทหารมักเอียงไป
ข้างแบบเยอรมัน คือศึกษาแต่อำนาจบังคับควบคุมไปเพราะครุฑทหารบกเป็น
เยอรมัน แต่คนไทยเรามีนิสัยติดกับคนเยอรมันจึงไม่ชอบการถูกบังคับอย่างนั้น
ชอบให้เขาใจบ้าง พูดกันดี ๆ บ้าง ไม่ต้องกลัวอื่นไกล ดูแต่ข่าวในบ้านก็พอแล้ว
บ้างไทย ๆ เรารู้สึกตนว่าเป็นเพื่อนกับนายมากกว่าว่าฝรั่งเป็นอันมาก
เพราะฉะนั้นจึงหาคนไทยยอมเป็นลูกจ้างฝรั่งได้ยาก ก็แต่ข่าวในบ้านยังเห็นตัว
เกือบเท่ากับนายเสียแล้วฉะนี้ พลทหารหรือจะยอมเห็นตัวเลวกว่านายทหาร
ถ้าจะว่าไปแล้วชาติกำเนิด นายทหารหลายคนก็ได้มีตระกูลสูงกว่าพลทหาร
เลย ที่คิดว่าเป็นแต่ในส่วนวิชาซึ่งได้เรียนรู้มากกว่ากันเท่านั้น ความรู้สึกเช่นนี้
ย่อมมีอยู่เป็นธรรมดาในใจของคนไทยโดยมาก สมด้วยพระราชนิพนธ์พระบาท
สมเด็จพระรูดจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งได้ทรงไว้เป็นคำโคลงว่า

๑ พึงคนกำเนตคล้าย	คลั่งกัน
ใหญ่ย่อมเพศฉิวพรรณ	แตกบ้าง
ความรู้วิชาเรียนทัน	กันหมด
ยกแต่ชีวิตีกระต่าง	อ่อนแก่ฤาไหว

เมื่อความจริงเป็นอย่างงี้ ทางที่ดีที่สุดที่ผู้บังคับบัญชาทหารจะทำได้คือ
ต้องแสดงความเป็นเพื่อนทหารและเป็นข้าราชการด้วยกับพลทหาร มีน้ำที่จะ
ต้องทำการราชการอะไรซึ่งกันและกัน ต่างกันแต่ด้วยตำแหน่งหน้าที่ คือว่าที่
นายทหารจะต้องใช้วิชาความรู้เพื่อนำพาไปสู่ที่ชัยชนะ นำที่พลต้องตามไป
และตั้งใจต่อสู้ราชการจนสุดกำลัง เพื่อหวังเอาชัยชนะ เมื่อต้องอาไศรยซึ่ง
กันแต่กันอยู่เช่นนี้ การที่จะให้มีข้อบกพร่องหรือเกลียดชังซึ่งกันและกันหา
ควรไม่

แต่การที่จะใช้ความอดทนจนเกินไป ตามใจผู้น้อยทุกประการไปก็ใช้ไม่ได้
เหมือนกัน ผู้ที่ใช้ความอดทนมากเกินไปว่าถ้าทำเช่นนั้นคนจะรักใคร่มาก แท้จริง
กลับกลายไปทำให้คนดูถูกและไม่ยำเกรง และเมื่อถึงเวลาที่จะบังคับจริงๆ
จึง ๗ บ้างก็เลยบังคับไม่ได้

การอดทนมีอยู่ในหมู่พลเรือนมากกว่าทหาร เพราะในทางการพลเรือนได้
ถึงกฎเกณฑ์ระเบียบขึ้น และวิธีบังคับบัญชาการพลเรือนของอังกฤษเขาใช้วิธี
ตามใจผู้น้อยมากอยู่ แต่ที่จริงของเราออกจะตามใจเกินไปเสียอีก จนการ
งานอะไร ๆ แทนจะสำเร็จเกิดชวาทอยู่ทีผู้น้อยทั้งสิ้น ผู้ใหญ่อยู่ข้างจะเกรงใจ
ผู้น้อยมาก ตอนแรกเมื่อผู้ใหญ่อยู่น้อยอยู่เสมอ ชัดนี้เอง ทำให้ผู้น้อยได้ใจ เมื่อ
ผู้ใหญ่ถึงหรือวางการอะไรที่ไม่พอใจแล้ว ก็ชอบมีนินทาว่าให้ หรือร้ายกว่านั้น
เขียนหนังสือ "คอรัปชั่นพอนเทนท์" ส่งไปลงพิมพ์ว่าให้ในหนังสือพิมพ์ หรือ
อย่างแถวที่สุดก็ถึงขั้นตบหน้าให้ก็พอ ๆ เหล่านี้ล้วนเป็นของที่เสียวินัยและ
แบบแผนในราชการทั้งสิ้น และเสื่อมเสียอำนาจและเกียรติยศของราชการ
เปิดช่องให้ผู้อื่นเย้ยหยันหรือดูถูกได้ ทั้งทำให้เขาติเตียนได้ว่าไทยเราช่างไม่มี
ความปรองดองในหมู่กันเองเสียเลย

การที่ข้าราชการพลเรือนชั้นผู้น้อยละเลงใจเข้าใจน่าที่ของคนผิดได้ถึง
ปานนี้ ก็เพราะผู้ใหญ่ได้ใช้วิธีอดทนเกินไปนั้นมาเสียช้านานแล้ว ถ้าได้ใช้การ
รักษาวินัยเสียอย่างถึงแก่แรกแล้วก็จะไม่เป็นไปได้ถึงเพียงนี้ นี่ได้ไปถือเอา

ธรรมเนียมอังกฤษซึ่งเหมาะแก่นิสัยอังกฤษมาใช้กับคนไทยซึ่งไม่เหมาะกับ
นิสัยไทย จึงได้ไม่เรียบร้อย การยอมให้คนต่างคนมีความเห็นส่วนตัวได้นั้น
เหมาะสำหรับนิสัยอังกฤษ เพราะเขาเป็นผู้ที่รู้จักกาละเทศะ คงจะแสดงให้เห็น
ปรากฏได้ คือในขณะที่เมื่อบ้านเมืองเขาสงบศึก เขาแบ่งเป็น ๔ คณะ
ต่างฝ่ายต่างกล่าวโทษและว่ากันต่าง ๆ แต่พอเมื่อเกิดสงครามขึ้นแล้วสิ เขา
ทิ้งความแค้นแค้นกันให้หมดราวกับปลิดทิ้ง ในเวลานี้ไม่มีก๊ก ไม่มีคณะ
มีแต่ชาติอังกฤษ ซึ่งก็ตรงกันหมด ส่วนไทยเรามีนิสัยติดกับอังกฤษ คิดเห็น
ไม่ได้้อย่างเดียวกัน และเข้าใจไม่ได้ว่าการที่ถ่วงเถียงกันนั้นเขากระทำแต่เมื่อ
เป็นเวตาว่าง เข้าใจว่าเมื่อยอมให้แบ่งกันเป็นก๊กเป็นพวกแล้ว ก็แปลว่าเป็น
อันแบ่งกันอยู่เช่นนั้นตลอดเวลา และถึงแม้ชาติไทยเราจะถึงที่คับแค้นปานใด
ก็คงจะยังอนุญาตให้ไทยต่อไทยเชือดคอกันได้ตามอำเภอใจบุคคลทั้งสิ้น เมื่อ
ความเข้าใจผิดนี้ได้เช่นนี้แล้ว ก็เป็นเรื่องแสดงให้เห็นชัดอยู่ว่า การกระน
นิสัยคนมีคณาที่จะให้ผลร้ายได้ไม่อันมาก

เหตุนี้หวังใจว่า ต่อไปเมื่อหน้าผู้ที่ไม่น่าที่บังคับบัญชา ทั้งฝ่ายทหาร
พลเรือน จะเข้าใจในทางสังเกตและรู้จักนิสัยคนให้ดียิ่งขึ้นกว่าที่เคยมาแล้ว
เพราะเวลานี้ถึงเวลาแล้วที่จะรู้จักไทยทั่วกันว่า เมืองเรากกอยู่ในที่ลำบาก
ยากยิ่งกว่าแต่ก่อนเป็นอันมาก จะปล่อยตามบุญตามกรรมไปเช่นแต่ก่อนหาได้ไม่

๘. ความรู้จักผ่อนผัน

ข้อนี้ก็เป็นข้อสำคัญอัน ๑ ซึ่งปฏิบัติให้เหมาะได้ยากกว่าที่คาดหมาย
เพราะฉะนั้นจึงมีผู้ปฏิบัติให้จริงจัง ๆ ได้น้อย

คนโดยมากที่ไม่น่าที่บังคับบัญชาคน ทั้งฝ่ายทหารและพลเรือนมักเข้าใจ
คำว่าผ่อนผันนี้ผิดกันอยู่เป็น ๒ จำพวก คือจำพวก ๑ เห็นว่าการผ่อนผัน
เป็นสิ่งที่จะทำให้เสียระเบียบทางการไป จึงไม่ยอมผ่อนผันเลย และแปล

“ผมขอเสนอว่า “เหลวโหด” เสียทีเดียว อีกจำพวก ๑ เห็นว่าการใด ๆ ทั้งปวง ควรจะคิดถึงความสะดวกแก่ตัวเองและบุคคลในบังคับบัญชาของตนเป็นที่ตั้ง จึงยอมผ่อนผันไปเสียทุกอย่างจนเสียทั้งวินัยทั้งแบบแผนและหลักของการ ที่เหลือก็มี ทั้ง ๒ จำพวกนี้เข้าใจผิดทั้ง ๒ จำพวก

จำพวกที่ ๑ ซึ่งอ้างตนว่าเป็นคนเคร่งในทางรักษาระเบียบแบบแผนนั้น แท้จริงถ้าใคร่ครวญดูสักหน่อย คงจะต้องแสดงให้เห็นได้ว่า การที่จะไม่ผ่อนผันเสีย เลยนั้น บางคราวอาจจะทำให้คนได้ผลหย่อนไป หรือถึงแก่เสียการทีเดียวก็ได้ ดูแต่กรณีการสืบทอด การที่แกตั้งสัจย์ปฏิญาณไว้ว่าจะเดินให้ตรงเสมอไม่เลี้ยวเลยนั้น ที่จริงความตั้งใจของแกก็ดี แต่เพราะแกไม่ยอมผ่อนผันเลย พอแกเดินไปจะสะดุดกับคนขวางอยู่กลางทาง และคนขวางนั้นก็ไม่ใช่คนขวางให้แก แกก็ป่วนขึ้นไปจนต้องไปไหนไกลตรงไปไม่ถึงอยู่ และในที่สุดกว่าจะลงได้ ก็เป็นเหตุให้ความ ข้างต้องเสียข้างไปตัว ๑ และคนหัวล้านต้องตายถึง ๔ คน เพราะคาเถรทรง แกคือไม่ยอมหลีกคนขวางด้านเดียวไม่ใช่ฤ? การที่แกจะเดินหลีกคนขวางไป ด้านเดียวเท่านั้นไม่เห็นจะเป็นการเสียหายมากมายอะไรเลย เพราะถ้ายังคง ปรารถนาจะเดินตรงไปอีกก็ยังไปได้ การที่แกไม่ยอมหลีกจึงต้องตัดสินว่าแก คือไม่เป็นเรื่องเลย เรื่องนิทานเกรทรวงนี้เป็นตัวอย่างอันดีแก่ผู้ที่ไม่ยอมผ่อนผัน และควรคนที่พูดตนอยู่ว่าเป็นคนถือระเบียบเคร่งนั้นจะกำหนดจากจำใส่ใจ ได้บ้างจะดีกว่านี้

หรือว่าจะเห็นเรื่องนิทานเกรทรวงเป็นเรื่องเขาแต่งเล่น จะไม่พอใจถือเขา เป็นตัวอย่าง ก็ขอให้ลองนึกดูถึงทางการทำงานจริง ๆ บ้างก็ได้ เช่นในคำภีร์ ยุทธวิธีมีกำหนดไว้ว่า ในเวลาที่ยกเรือเข้าโจมตีข้าศึกให้แนวรบขยายแฉกรະຍะ ห่างคึกกันเท่านั้น ๆ ก็ต่างว่าทำไมไม่มีพอจะขยาย หรือถ้าขยายแล้ว จะไม่มีที่กำบังตัวทหาร จะไม่ผ่อนผันบ้างทหารมีถูกปืนตายเปล่าหมดฤ?

ข้าพเจ้าจำพวกที่ ๒ ซึ่งเห็นความผ่อนผันเป็นเรื่องสำคัญยิ่งกว่าสิ่งอื่น นั้น ก็เหมือนคนซื้อลาในเรื่องนิทานเอสปกรณัม ซึ่งเล่าเรื่องไว้ว่า นายผู้ ๑

ไปซื้อตำราได้แล้ว ให้ลูกชายขึ้นขี่ลาเดินไปบ้าน พบคนเดินสวนทางไปเขาพูดกันว่า "กูแน่ เด็กออกโตแล้วขึ้นขี่ลา ปด้อยให้พ่อต้องเดินเหนื่อยอยู่ได้" พ่อก็โล้ให้ลูกลงแล้วตัวขึ้นขี่ลาเอง พบคนสวนไปอีกเขาพูดกันว่า "กูแน่ คำนั่นใจคำจริง ๆ ปด้อยให้เด็กเดินไปได้ แกขี่ลาเสียคนเดียว" พ่อก็เชิกลากให้ลูกขึ้นขี่ลาด้วย จนไปพบคนเดินสวนไปอีก เขาพูดว่า "กูแน่ คนอะไรไม่รู้ ช่างไม่รู้จักกฏนาแกัดสัตว์เลย ลาตัวนี้เคยยกขึ้นขี่อยู่ได้แบบ ๒ คน" ทั้งพ่อทั้งลูกเลยลงจากรถล้มล้ม ฝากันหันมาลาไปบ้าน พอถึงบ้านคนเขาก็หัวเราะก๊ากกรันร้องว่า "แน่, กูย้ายม้ากูนี้สิ เขาตาเป็นนาย" เรื่องนี้พอจะเป็นเครื่องแสดงให้เห็นได้ว่า การปล่อยมันละมันไปนั้น ไม่มีผลคืบหน้า และในที่สุดก็มีแต่จะถูกเขาหัวเราะเยาะให้เท่านั้น

๔. ความมีหลักฐาน

ข้อนี้เป็นข้อซึ่งไม่น่าจะเข้าใจยาก แต่ดูก็มักมีคนเข้าใจน้อย หรือจะเป็นเพราะไม่มีใครจะได้สนใจใคร่ของนักก็อาจจะไม่ได้ แท้จริงมีความมีหลักฐานเป็นคุณวิเศษอัน ๑ ซึ่งจะเปนเครื่องช่วยบุคคลให้ได้รับตำแหน่งหน้าที่อันมีความกับนิคชอบ และเมื่อได้รับแล้วจะเปนเครื่องช่วยให้ได้มั่นคงอยู่ในตำแหน่งนั้นต่อไปอีกด้วย

คำว่ามีหลักฐานนี้คืออะไร?

บ้างก็แปลกันว่ามีเชื้อชาติสกุลสูง บ้างก็แปลกันว่ามีทรัพย์สมบัติบริบูรณ์ บ้างก็ว่ามีวิชาความรู้พอที่จะเลี้ยงตัวได้

ก็เหมือนนั้นผู้ใดที่พระอินทร์พร่องในสถานนั้น ๆ มีแปดอันไม่มีที่หวังได้เลย หรือว่าจะเปนผู้มีหลักฐาน? ไม่ใช่เช่นนั้นเลย จริงอยู่ชาติสกุล ทรัพย์สมบัติ และวิชา เปนแค่เครื่องประกอบ เปนอติเรกต่าง และผู้ที่มีชาติสกุลสูง หรือ

ผู้มีทรัพย์สินมรดก หรือมีวิชา แต่ถ้าไม่มีหลักฐานมั่นคงจริงจัง ๆ แล้ว ก็อาจที่จะ
ต้องตกต่ำหรือถึงแก่ความพินาศได้

ถ้าเช่นนั้นหลักฐานคืออะไรเล่า? ตอบได้เป็นข้อ ๆ ดังต่อไปนี้-

(๑) มีบ้านเป็นสำนักมั่นคง คือไม่ใช่เที่ยวเถรเทศแอบนอนซุก ๆ
ซอก ๆ หรือเปลี่ยนย้ายจากที่โน้นไปที่นี่เป็นหลักฐาน บ้านที่เฝ้าสำนักนั้น ถึง
แม้จะมีได้เป็นเจ้าของที่ไม่เป็นข้อเสื่อมเสียเกียรติยศอันใด จะหาใครอยู่ด้วย
นิคมารพหรือญาติผู้ใหญ่หรือมุลนายอะไรก็ตาม แต่ต้องอยู่ให้เป็นที่แน่นอนทาง
พอเมื่อมีความจำเป็นถึงขั้นนี้ให้เขาคำนวณพบแน่นอนแล้ว ถ้าไปเที่ยวทะเล
ระหนอยู่แห่งโน้นบ้างแห่งนี้บ้าง ถึงแม้ว่าจะคุยว่าเป็นโสคแต่คนไม่มีใครเป็น
นายก็จริง แต่ต้องไม่ลืมว่า พวกคนจรจัดที่มันไปเที่ยววนอนหาใครยศสาวิค
มันก็เฝ้าโสคแก่คนเหมือนกัน แต่ใครจะเชื่อกันว่าเป็นคนมีหลักฐานบ้างฤ?

(๒) มีครอบครัวอันมั่นคง คือมีภรรยาเป็นเนื้อเป็นตัว ซึ่งจะออกหน้า
ออกตาไปวัดไปวาได้ ไม่ใช่หาหญิงแพศยามาเลี้ยงไว้สำหรับความพอใจชั่วครา
และไม่ใช้มีเมียแต่ด้วยความมุ่งหมายจะปลดออกเอาทรัพย์สินสมบัติของหญิง
แล้ว แลทิ้งไปหาใหม่ การมีเมียไม่สมควรที่จะเห็นเป็นของง่าย ๆ หรือของ
สำหรับความพอใจชั่วครั่งคราว ควรศึกษาผู้ที่จะได้เป็นคู่ชีวิต และปาก
เข้าเฝ้าเรือนเป็นหูเป็นตาแทนตัวในเมื่อมีวักต้องไปทำการงาน ดังนั้นจึงจะเรียก
ว่ามีครอบครัวเป็นหลักฐาน ผู้ที่มีภรรยาเป็นหลักฐานย่อมเป็นศรีแก่ตัวและ
เป็นที่น่าไว้วางใจ เพราะอย่างไร ๆ ก็จำเป็นต้องนึกถึงบุตรภรรยาออกจากตนเอง
จะประพฤติดล่าวให้ไปก็ไม่สู้ดีนัก แต่ผู้ที่มีเมียไม่พินหลักฐานย่อมมีแต่หนทาง
ที่จะพากันไปสู่ความพินาศฉิบหาย จึงไม่เป็นที่น่าไว้วางใจ

(๓) ตั้งตนไว้ในที่ชอบ คือไม่ประพฤติเป็นคนสามะเลเหมาสูบนิน
กินเหล้าหรือเป็นมักเถรเด่นเบียดและเด่นผู้หญิง ซึ่งล้วนเป็นอบายมุขบ่อเกิด

แห่งความหิวนั้นหายทั้งสิ้น ผู้ที่ประพฤติเป็นนักแฉ่งต่าง ๆ มักพอใจอ้างว่า
เขาอย่างฝรั่ง แต่จะต้องถามว่าฝรั่งอะไร? เพราะฝรั่งมิใช่จะดีทั้งหมดก็หาไม่ได้
ถ้าฝรั่งเป็นคนดีทั้งหมดแล้ว ที่เมืองฝรั่งคงไม่ต้องมีคุกมีตาราง แต่นี่คุกตารางก็
มีอยู่บริบูรณ์ทุกแห่งและไม่ใช่อยู่ว่างเปล่าด้วย มีนักโทษเต็ม ๆ ไม่ทุกแห่ง
ถ้าใครเข้าใจว่าการอ้างว่าเขาอย่างฝรั่งเป็นเครื่องแก้ตัวพอแล้วสำหรับจะ
ประพฤติชั่วประเดี๋ยวเดียว ก็นับว่าเขาโง่เขลา ไม่เชื่อตามฝรั่งดี ๆ เขาพูด

ยกมากล่าวแต่โดยย่อพอเป็นสังเขปเท่านั้น ก็เพียงพอแล้ว และถ้า
ใครทราบดีจะไปสังเกตหน่อยก็จะเข้าใจว่าความมีหลักฐานนั้นคืออะไร และจะ
แสดงให้เห็นได้ว่าแท้จริงทุก ๆ คนมีโอกาสดัง ๆ กันที่จะกระทำตนให้เป็นผู้มี
หลักฐาน แต่ถ้าใครไม่ถือเอาโอกาสนั้นแล้ว แม้ว่าจะต้องเสียเปรียบผู้ที่เขา
ได้พยายามแล้วจะโทษใครไม่ได้เลยนอกจากตนเอง

๑๐. ความจงรักภักดี

นี้เป็นคุณวิเศษ อัน ๑ ซึ่งได้มีผู้เขียนมานานแล้วเป็นอเนกประการ และ
ด้วยนิยามต่าง ๆ นา ๆ เพราะฉะนั้นในที่นี้ไม่จำเป็นจะต้องกล่าวให้ยืดเยื้อ และ
ถ้าจะกล่าวให้ยืดเยื้อไปก็คงจะต้องซ้ำข้อความที่ใคร ๆ ได้กล่าวมาแล้วบ้าง
แต่ที่รับจะไม่กล่าวถึงเสียทีเดียวที่จะเป็นการบกพร่องไป เพราะความจงรัก
ภักดีย่อมเป็นคุณวิเศษอัน ๑ ซึ่งพึงแสดงในคำบุคคลที่จะได้รับมอบให้กระทำ
การในหน้าที่ไม่ว่าใหญ่หรือน้อย และถ้ายังเป็นผู้ที่ต้องทำการในหน้าที่ผู้บังคับ
บัญชาแล้วก็จะยิ่งเป็นสิ่งจำเป็นยิ่งขึ้น

ความจงรักภักดีแปลว่าอะไร?

แปลว่า “ความยอมสละตนเพื่อประโยชน์แห่งท่าน” คือถึงแม้ว่าท่าน
จะต้องได้รับความเดือดร้อนรำคาญ ตระกูลลำบาก หรือจนถึงต้องสิ้นชีวิต
เป็นที่สุด ก็ยอมได้ทั้งนั้น เพื่อบูชาประโยชน์อันแท้จริงให้มีแก่ชาติ ศาสนา และ
พระมหากษัตริย์

ผู้ที่ข่มขืนเสียตั้งแต่บัดนี้ได้โดยมิได้รู้สึกเสียตายเสีย ต้องเป็นผู้ที่ถึงแล้ว ซึ่งความรุ่งเรืองวันสูง จึงจะเข้าใจซึ้งหมิ่นทรมานว่าคนของคณนั้น แท้จริงเปรียบเหมือนประมาณู มงกัณเณ็กนิตเคียว ซึ่งเป็นส่วน ๑ แห่งภูเขาลอย ชันเราสมมุตินามเรียกว่า ชาติ และภวชาติของเราแตกสลายไปเสียแล้ว ก็วเราผู้เป็นมกัณเณ็กนิตเคียวนั้นที่จะต้องลอยตามลมไป สุดแต่ลมจะหอบไปทางไหนเมื่อเข้าใจเช่นนี้โดยแน่ชัดแล้ว จึงจะเข้าใจได้ว่า แท้จริงภวของคณนั้นที่มีอยู่แม้แต่เล็กน้อยปานใด ก็เพราะอาโศรยเหตุที่ยังคงเป็นส่วน ๑ แห่งชาติ ซึ่งยังเป็นเอกราชไม่ค้องเป็นข้าใครอยู่เท่านั้น และเพื่อเหตุนี้ ผู้ที่เข้าใจจริงแล้วจึงไม่รู้สึกเสียว่าการเสียสละส่วนตัวใด ๆ จะเป็นข้อควรเป็นห่วงหงวแทนนี้เป็นความจงรักภักดีแท้จริง

และความจงรักภักดีแท้จริงนี้เอง คือความรักชาติ ซึ่งคนไทยสมัยใหม่พอใจพูดอยู่จนคิดมาก แต่ซึ่งหาผู้เข้าใจซึ้งหมิ่นทรมานจริงได้น้อยนัก

ข้อความแสดงคุณวิเศษ ๑๐ ประการ ซึ่งได้กล่าวมาแล้วนี้ ได้กล่าวมาแล้วแต่โดยย่อพอเป็นเครื่องเตือนใจผู้ที่ตั้งหน้าจะทำการให้เป็นคุณประโยชน์แก่ชาติบ้านเมืองโดยแท้จริง ไม่ใช่รักชาติแต่ปาก

หวังใจว่าข้อความที่แสดงมาแล้วนี้ จะพอแสดงให้เห็นว่าแท้จริงผู้ที่จะเป็นใหญ่หรือมีตำแหน่งหน้าที่มั่นคงจริงแล้ว จะอาโศรยแต่ความรู้วิชาวอย่างเกี่ยวเท่านั้นหาพอไม่ และเพราะเหตุที่มีผู้มักเข้าใจผิดในข้อนี้ จึงมีผู้ที่ต้องรับความไม่พอใจอยู่บ้าง แต่ข้าแม้ผู้อ่านหนังสือนี้ใช้วิจารณ์ระณญาณไตร่ตรองดูให้ถี่แล้ว หวังใจว่าจะเห็นจริงด้วยตามความเห็นที่ได้แสดงมาข้างบนนี้ และเมื่อเข้าใจแล้วหวังใจว่าจะช่วยกันเพราะความเห็นในทางที่ถูกที่ควรขึ้นบ้าง เชื่อว่าคงจะเป็นคุณประโยชน์แก่เราแต่ท่านทั้งหลาย ผู้มีความมุ่งคิดต่อชาติไทยอยู่ด้วยกันทุกคนนั้น เป็นแน่แท้ ขะ

(พระบรมนามาภิไธย) วชิราวุธ ปร. ตนามจันทร์

วันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๕๗